

Література

1. Гиппиус С. В. Тренинг развития креативности. Гимнастика чувств.- СПб.: Речь, 2001.- 346 с.
2. Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д. Педагогическое творчество.- М.: Педагогика, 1990.- 144 с.
3. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості: Навчальний посібник.- К.: ІЗМН, 1996.- 236 с.
4. Роменець В. А. Психологія творчості: Навч.посібник. 2-ге вид., доп.- К.: Либідь, 2001.- 288 с.
5. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня.- К.: Поліграф.книга, 1996.- 406 с.
6. Турсунканова Г. М. Исследование музыкального мышления и проблема творческого развития учащихся-пианистов// Актуальные проблемы музыкального образования: Тематический сборник научных трудов.- К.: Киевская государственная консерватория им.П.И.Чайковского, 1990.- С. 73-86.

УДК 378.147:7.071.2

І. О. Цюряк

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАЦІЯ

В статтє рассматривается подготовка студентов музыкальных специализаций на основе личносно-ориентированных технологий обучения, которые являются ведущими положениями современного образования.

Ключевые слова: индивидуализация процесса обучения, творческое развитие личности, личносно-ориентированные технологии обучения.

Some questions concerning music specialized students' training on the basis of personal-centered teaching techniques which are the principal propositions nowadays.

Keywords: individualization of the process of teaching; person's creative development; personal-centered teaching techniques.

В умовах демократичних перетворень усіх сторін суспільного життя підготовка студентів мистецьких спеціалізацій на основі особистісно орієнтованих технологій навчання стає дедалі актуальнішою. Її вирішення багато в чому залежить від активізації навчального процесу в оновленій освіті, яка є органічною частиною суспільного розвитку. Метою мистецької освіти на даний час виступає не тільки сума набутих професійних знань, умінь та навиків, а і активний запас ключових компетенцій, що забезпечують на належному рівні успішну адаптацію у професійній діяльності.

Науковці у галузі вищої музичної освіти акцентують увагу на творчому розвитку особистості в процесі формування загальної музичної культури: не лише слухати музику, але й створювати умови для музично-творчого саморозкриття природної обдарованості кожного студента, - лише в цьому випадку виховання й освіта можуть стати цілісними та гармонійними. Конкретна поява такої якості педагога виникає лише в творчій атмосфері, саме тоді, коли директивною залишиться головна мета гуманістичного напрямку педагогіки — виховання гармонійно розвиненого громадянина країни.

Вагомий внесок у розв'язання питання професійної підготовки майбутнього вчителя-музиканта зробили: О.Апраксіна, Л.Арчажнікова, А.Болгарський, С.Горбенко, Л.Коваль, І.Назаренко, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Щолокова. Науковці виокремлюють специфічні риси організації навчально-виховного процесу та накреслюють коло першочергових питань, від вирішення яких залежить здатність майбутнього спеціаліста до виконання професійних завдань. У музично-педагогічній літературі накопичений досить

широкий матеріал з формування художнього смаку, інтересу, любові до музики. Проте спостерігається недостатня кількість наукових досліджень та результатів практичної роботи з методики застосування особистісно орієнтованих технологій навчання у процесі фахової підготовки студентів мистецьких спеціалізацій. Вирішення цього питання може стати саме тією основою, що підпорядковує всі види музично-естетичних знань та компоненти професійної діяльності студента. Ми переконані, що, активно оперуючи новітніми технологіями навчання, він удосконалює пошукову та творчу функцію, піднімається на новий щабель пізнання, активізує самостійність, зацікавленість у своїй подальшій роботі.

Відмінною особливістю музично-педагогічного спілкування у виконавському навчанні є його індивідуалізація. В умовах індивідуального заняття, зокрема, грі на музичному інструменті, диригуванні, створюються сприятливі можливості реально враховувати особистісні якості, вибирати форми й способи творчої взаємодії “педагог-студент”, відповідно до інтересів і характеру.

Наступна особливість музично-педагогічного спілкування полягає у переважанні емоційно-естетичної дії, адже творча діяльність в галузі занять мистецтвом вимагає від людини підвищеної емоційності, образності мислення, багатства художніх асоціацій. Відповідно опанування прийомів музичного виконавства завжди повинно бути емоційне наповненим. Таким чином, студент як суб’єкт навчальної діяльності, має виняткову можливість проявити свої особистісні якості, творчу та пізнавальну активність, здатність до досягнення поставленої мети тощо.

З урахуванням цих положень в центрі уваги педагога повинна бути унікальна цілісна особистість студента, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самоактуалізації), відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на усвідомлений та відповідальний вибір у певних життєвих ситуаціях. На відміну від формальної передачі студенту музично-теоретичних знань традиційними засобами, у рамках особистісно орієнтованих технологій виокремлюються самостійні напрями: гуманістично-особистісні технології; технології співпраці; вільного виховання. Їх витоки містяться у положеннях діалогової концепції культури В.Біблера, в якій обґрунтовано ідею нагальності діалогу як основи людської свідомості. За визначенням автора, “Діалогічні стосунки – це майже універсальне явище, що пронизує всю людську мову, всі стосунки й прояви людського життя, взагалі все, що має сенс і значення. Де починається свідомість, там починається і діалог” [1].

У традиційних дидактичних системах основою будь-якої педагогічної технології є пояснення, а в особистісно орієнтованій – розуміння та взаєморозуміння. На думку В.Біблера, відмінність цих двох феноменів полягає у наступному: при поясненні - лише одна свідомість, один суб’єкт, монолог; при розумінні - два суб’єкти, дві свідомості, два взаєморозуміння. Фундаментальна ідея полягає в переході від пояснення до розуміння, від монологу до діалогу, від контролю до розвитку, від управління до самовдосконалення. Стрижневою установкою педагога має стати дослідницький пошук як спосіб існування студента в просторі особистісно орієнтованого навчання. Але духовних, фізичних, інтелектуальних можливостей вихованця недостатньо, щоб самостійно впоратися з творчими завданнями. Їм потрібні педагогічна допомога й підтримка. Оскільки музичне виховання пов’язане з вивченням музичного матеріалу, діяльність педагога вимагає не лише знання характеру, виразних і виконавських засобів творів, що вивчаються студентами, але й уміння образно їх виконувати. Показ педагога на інструменті був і залишається основним методом музичної педагогіки, найважливішим засобом дії, своєрідним каналом звукової музичної інформації. Саме при виконанні яскравіше розкривається творча спрямованість його педагогічної діяльності. Залежно від обставин заняття, ситуацій спілкування, що виникають, показ набуває різних форм, наприклад, показ-прослухування (як повинно звучати), показ рухів (як треба показати), показ форм роботи (як треба вчити), показ-обговорення, показ-копіювання, показ різноманітних виконавських прийомів тощо.

Разом з тим невербальний компонент комунікації традиційно вважається найважливішим аспектом будь-якого спілкування. Аналізуючи невербальні засоби

комунікації в індивідуальному виконавському навчанні, вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що поряд з традиційними засобами невербальна система техніки музично-педагогічного спілкування включає новий, властивий лише цьому спілкуванню елемент – власне музику у формах педагогічного показу й виконанні студентів. Завдання педагога – створення максимально сприятливих умов для саморозвитку вихованця, вдосконалення процесу викладання способом залучення кожного, хто займається музичною діяльністю, в творчий процес на основі особистісно орієнтованого підходу й стійкої потреби творити.

Розглянемо інноваційну спрямованість особистісно орієнтованого підходу як способу реалізації змісту диференційованого музичного навчання. Зважаючи на сучасні вимоги освіти, які продиктовані впливом прискорених темпів розвитку суспільства та інформаційного середовища, авторитарно-репродуктивна система навчання суттєво застаріла. Освіта, яка ґрунтується лише на здобутті знань, означає в даний час орієнтацію на минуле. Наразі система освіти повинна формувати такі нові якості, як ініціативність, інноваційність, мобільність, гнучкість, динамізм і конструктивність. Суспільство потребує творчо активних фахівців музичної галузі, здатних систематично, послідовно та якісно вирішувати існуючі завдання. У мінливих умовах економічного та соціального розвитку студенти мають бути готові ефективно включатися в соціальну діяльність і, володіючи базисним рівнем музичних знань, бути здатними вдосконалювати та застосовувати їх впродовж життя. Щоб сформувати творчо ініціативну особистість необхідно застосовувати дієві методи навчання, технології, які розвивають перш за все пізнавальну, комунікативну та індивідуальну активність. Отже, поруч має бути компетентний наставник.

Будь-яка сучасна освітня технологія є синтезом досягнень педагогічної науки й практики, поєднанням традиційних елементів минулого досвіду та народженого соціальним прогресом, гуманізацією та демократизацією суспільства. Новизна представленої методики полягає в комбінуванні елементів традиційної педагогіки з особистісно орієнтованими технологіями в процесі підготовки майбутнього фахівця мистецьких дисциплін. До розвиваючих вимог, що постійно реалізуються на заняттях, ми відносимо: формування позитивного ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, інтересів, творчої ініціативи й активності; вивчення та облік рівня розвитку й психологічних особливостей студентів, проектування “зони найближчого розвитку”; проведення занять на “випереджаючому” рівні, стимулювання виявлених нових якісних змін при опануванні складних тем; прогнозування “стрибків” в інтелектуальному, емоційному, соціальному розвитку студентів і оперативна перебудова занять з врахуванням цих змін. Використовуючи вище зазначені вимоги, ми не лише навчаємо, але й виховуємо потребу й уміння самостійно займатися музикою. Спільну роботу педагога й студента над музичним твором можна означити як процес зближення точок зору, процес співтворчості й діалогової співпраці. При творчій взаємодії з вихованцем, допомозі в тому, щоб зробити мистецтво близьким і зрозумілим, педагог одночасно користується двома мовами – музичною та словесною. Таким чином, музично-педагогічне спілкування виступає як багатоканальний комплексний процес елементів, які по черзі розгортаються: слово педагога, думка студента, показ педагога, виконання твору студентом. Наше завдання полягає в тому, щоб допомогти кожному студенту усвідомити свої індивідуальні здібності, створити умови для їх подальшого розвитку, застосувавши особистісно орієнтований підхід при вивченні музичного репертуару.

Методологічною основою вище зазначеної методики є робота з у вдосконалення особистісного досвіду педагога та формуванню у студентів стійкого інтересу й потреби до самостійних занять. Її педагогічна доцільність полягає у застосуванні диференційованого навчання й впровадження в практику різнорівневих програм; організації навчального процесу на основі вивчення індивідуально-психологічних особливостей вихованця; розвитку здібностей за допомогою творчих завдань; якісний відбір музичного матеріалу (сучасного та класичного репертуару). Важливим залишається й особистий приклад педагога, його прагнення вдосконалювати свою ціннісно-смыслову компетенцію, розширювати кругозір. Нагальним завданням особистісно орієнтованого підходу в сучасній музичній освіті є підготовка фахівця з високим художньо-естетичним потенціалом і активною життєвою

позицією не лише споживача, але й потенційного виробника духовних цінностей, музиканта, що володіє виконавськими навичками і стає пропагандистом музичної культури.

Отже, доцільність застосування особистісно орієнтованих технологій у підготовці студентів мистецьких спеціалізацій міститься в наступному: спрямованості змісту навчання на особистість студента, його інтересів і потреб у майбутній професійній діяльності; відборі репертуару, спрямованого на загальнолюдські цінності; поступовому ускладненні навчального матеріалу, його емоційному осягненні й заглибленні у зміст (розвиток мислення); диференційованому підході до студентів; індивідуалізації навчання, що веде до підвищення ролі самостійної роботи в опануванні дисциплін; розвитку творчих можливостей студентів; єдності пізнавально-оцінної діяльності студента і педагога; розвитку гуманних рис – співпереживання, співраді, співпраці тощо. Означені технології викликають необхідність подальшого їх опрацювання для підвищення ефективності формування у студентів особистісних якостей, які є логічним результатом навчання та в майбутньому становлять важливий принцип професійної майстерності сучасного вчителя музики.

Література

1. **Библер В.С.** От наукоучения — к логике культуры: Два философских введения в двадцать первый век / Владимир Соломонович Библер. – М.: Политиздат, 2000. – 426 с.
2. **Бондарева К.І.** Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя : наук.-метод. посіб. / К.І.Бондарева, О.Т.Козлова. - Суми, 2001. - 40с.
3. **Горбенко С.С.** Історія гуманізації музичної освіти: навч. посіб. / Сергій Семенович Горбенко. – Кам'янець-Подільський: ПП “Зволейко”, 2007. – 348с.
4. **Орлов В.Ф.** Професійне становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: монографія / В.Ф.Орлов; за заг. ред. І.А.Зязюна. – К.: Наукова думка. - 2003. – 262с.
5. **Падалка Г.М.** Суб'єктивна структура особистісного самовизначення: суспільно-значущі потреби соціально-культурної діяльності фахівців / Галина Микитівна Падалка. - К.: ДАКККіМ, 2000. - 125с. – (Культура і сучасність: Альманах; №1).
6. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць / редкол.: О.П.Щолокова, А.Й.Капська, Г.М.Падалка. – К., 2000. – Вип. 1. – 181с.

УДК 78 (07).372

Т. Б. Стратан-Артишкова

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

В статье раскрывается роль музыкального искусства в интеграционных процессах художественной культуры, обращается внимание на значение культурологического подхода в процессе профессиональной подготовки учителей музыкального искусства..

Ключевые слова: *интеграционные процессы, художественная культура, взаимодействие искусств, профессиональная подготовка, будущий учитель музыкального искусства.*

This article addresses the role of music in the integration process of artistic culture, focuses attention on the importance of cultural approach in the process of professional pidgotovki.

Keywords: *integration processes, art culture, with art, training, future teacher of music.*

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства особливо гостро постає проблема духовного розвитку особистості, розвитку її ціннісно-особистісної сфери, евристично-творчого потенціалу. Тому сенсом і метою сучасної освіти, зазначає І.Зязюн, повинна стати людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин з собою та іншими людьми, зі світом [3], оскільки сутність людини – духовна; стрижень життя –